

Les conseqüències sobre l'agricultura catalana de la nova PAC per a 25: algunes reflexions en veu alta

Albert Massot i Martí¹

Abstract

On the 26th June 2003, at Luxembourg, the Council of Agriculture Ministers reached a political agreement on the reform of the CAP. The agreement puts in place a new model for supporting European agriculture based on two axes: decoupling of subsidies from production based on historical payments; and compulsory modulation, in tandem with a mechanism for financial discipline. This paper analyses the content and scope of the new model of support. Finally, it makes some suggestions with regard to introduction of a land-based model of support, more in keeping with multifunctional agriculture, and with regard to a new catalonian policy.

Keywords: *Decoupled aid; modulated aid; new CAP; WTO.*

Resum

El 26 de juny de 2003 el Consell de Ministres d'Agricultura va tancar un acord polític sobre la reforma de la PAC. Aquest acord instaura un nou model de suport a l'agricultura europea basat en dos eixos: la desconnexió dels ajuts respecte a la producció, calculada a partir de referències històriques; i la modulació obligatòria amb la paral·lela introducció d'un mecanisme de disciplina financera. Aquest article analitza el contingut i l'abast del nou model de suport. Finalment, es fan alguns suggeriments en favor de la instauració d'un model de suport territorial, més coherent amb la multifuncionalitat agrària, i una nova política catalana.

Paraules clau: *Ajuts desconnectats; ajuts modulats; nova PAC; OMC.*

Els elements dinàmics o eixos de la reforma de la PAC de 2003

“Era amo d'un tresor secret que havia arribat a ell en el passat, quan encara vivia a la llum: un anell d'or que feia invisible a qui l'utilitzava. Era l'única cosa que estimava, el seu 'tresor', i li parlava encara que no el portés amb ell” J. R. R. Tolkien “El Senyor dels Anells: I. La comunitat de l'anell”

La primera cosa a plantejar-se davant la reforma de la PAC decidida pel Consell de Ministres d'Agricultura del passat 26 de juny de 2003, a Luxemburg, és per què s'ha assolit aquest acord i,

1. Administrador Principal del Parlament Europeu - Comissió d'Agricultura i Desenvolupament Rural. Les opinions expressades comprometen només al seu autor i no reflecteixen les de la Institució on treballa. Aquesta ponència es basa en l'article “*La reforma de la PAC de 2003: hacia un nuevo modelo de apoyo para las explotaciones agrarias*”, publicat a la *Revista Española de Estudios Agrosociales y Pesqueros*, n° 199/2003, pp. 11-60. Per als interessats, es pot demanar directament a l'adreça electrònica de l'autor: amassoi@europarl.eu.int.

en definitiva, què explica que els fonaments que van donar peu a la darrera reforma, l'anomenada Agenda 2000, transcorreguts tot just quatre anys, hagin esdevinguts obsolets. Resumint, podem afirmar que tres eixos o vectors han enquadrat la decisió del Consell i, en darrera instància, han donat a llum un nou model de suport de la PAC transcrit al Reglament (CE) 1782/2003²:

En primer lloc, les noves demandes socials envers l'agricultura, que van molt més enllà (sobretot fóra de l'Estat espanyol) de la seva funció tradicional, el produir aliments i matèries primeres, i que catalitzen a partir de les successives crisis sanitàries patides en els darrers anys. D'aquestes noves exigències socials es desprèn el primer gran apartat de la reforma aprovada, l'anomenada condicionalitat dels ajuts al compliment de criteris no productius, finalment transcrits a 18 reglamentacions sobre medi ambient, benestar dels animals, salut pública, i sanitat animal i vegetal.

El segon vector ha estat la creixent globalització i obertura dels mercats agraris de la mà dels canvis tecnològics, de les cada cop més fortes exigències de la gran distribució, de la pressió dels compromisos comercials assolits per la UE amb països tercers (quasi sempre per raons alienes a la mateixa PAC: de caire polític, comercial i de cooperació al desenvolupament) i, sobretot, per la dinàmica implícita en el multilateralisme de l'Organització Mundial del Comerç (OMC). No pot oblidar-se que l'acord agrícola de Marràqueix de 1994 va eliminar l'excepció agrària i que, en conseqüència, l'agricultura es troba ja sotmesa a les mesures de liberalització de la producció i el comerç que, al menys fins avui, són pràcticament l'única raó de ser de l'OMC. En aquest context apareix, i s'explica, el segon gran eix de la reforma: la desconnexió dels ajuts respecte els volums de la producció, amb l'objectiu que puguin ser qualificats com a *Caixa Verda* i acceptats per tots els membres de l'OMC.

I, per acabar, el tercer vector que fonamenta la reforma són els condicionants pressupostaris, agreujats per la propera ampliació vers l'Est. Aquests condicionants financers de fet van materialitzar-se abans de la decisió del Consell de juny, dins de l'acord de la Cimera de Brussel·les d'octubre de 2002. Com ja és prou conegut, aquest acord va tenir en essència dues conseqüències: per un costat va materialitzar una congelació al nivell de l'exercici 2006 del Pressupost de la política de mercats agraris fins a l'any 2013; i, per altra banda, va assignar-lo a favor dels 25. Per aquest motiu pot afirmar-se que aquest darrer procés de reforma de la PAC va començar a l'octubre de 2002 i que, en aquest sentit, l'acord del 26 de juny en una bona part no va fer altra cosa que concretar els efectes derivats de la decisió de la Cimera d'octubre. D'aquest restrictiu context financer es desprèn el tercer gran eix de la reforma que no és altre que la instauració de la modulació obligatòria i de l'anomenat mecanisme de disciplina financera que, com després veurem, a partir de 2007 pot tenir una forta influència sobre el futur de la PAC.

En aquest sentit tota estratègia centrada a defensar aferrissadament el *tesor* de la PAC de l'Agenda 2000, com feia el personatge de "El Senyor dels Anells", en Gollum, estava condem-

2. Els Reglaments (CE) 1782/2003 a 1788/2003 del Consell, publicats al DOCE L 270 de 21.10.2003, materialitzen el conjunt de la reforma de juny. D'aquests textos, el Reglament (CE) 1782/2003 instaura el nou règim de suport sectorial a les explotacions. D'altra banda, de moment ja tenim el Reglament (CE) 2237/2003 de la Comissió (DOCE L 339 de 24.12.2003) que desplega l'execució de les disposicions prèvies del Consell pel que fa als ajuts o suplementes específics connectats a la producció (Títol IV del Reglament (CE) 1782/2003). Manquen encara dos reglaments més d'aplicació: un sobre les disposicions generals, i un altre expressament sobre el règim de pagament únic a l'explotació.

nada al fracàs. I el fet és que, fruit dels tres eixos esmentats, hem desembocat en un nou model de suport a les explotacions del 25 caracteritzat per:

- Tres nous instruments: la desconexió, la modulació obligatòria i la condicionalitat dels ajuts.
- I dos principis generals: la flexibilitat en la gestió de la política de mercats i la disciplina financera.

Els elements estàtics o factors explicatius de l'Acord de Luxemburg de 2003

“Las dificultades son fáciles de vencer, pero las imposibilidades necesitan más tiempo”
Adolfo Bioy Casares “De Jardines Ajenos”

Fet un breu recordatori sobre els eixos que han orientat la negociació, cal afegir que existeixen dos factors suplementaris que ens expliquen el contingut concret que ha tingut aquesta forma i dels que, crec, a casa nostra encara no en som gaire conscients:

- 1) El progressiu pes d'Alemanya dins de la construcció europea, amb importants efectes a nivell estratègic.
- 2) L'immobilisme, o, si ho preferiu, l'incapacitat per a canviar el *statu quo*, que van demostrar els representants del Consell des de 1999, un cop aprovada l'Agenda 2000 a Berlín, fins a la presentació de les propostes de reforma per part de la Comissió.

El progressiu pes d'Alemanya

Cal assumir quan més aviat millor que avui qui mana a les Institucions europees és Alemanya i que si bé encara persisteix formalment el conegut eix franco-alemany la seva batuta es troba ara per ara a Berlín. Si entenem això es pot comprendre millor l'acord assolit a Luxemburg l'any passat, perquè respon directament a tot allò que avui mou, o preocupa, als dirigents germànics i que no és altra cosa que el control de la despesa comunitària, per quatre grans motius:

- a) El fet que sigui, de lluny, el primer contribuent net al pressupost comunitari (a l'exercici 2002 amb unes aportacions de més de 21.000 milions d'euros, el 22,8% del total, i amb un saldo negatiu per un total de 5.067,8 milions d'euros, el 30,4% de les contribucions netes totals i equivalent a una transferència del 0,24% del seu PIB).
- b) La seva difícil situació econòmica, en estancament i amb un atur en creixement, que necessita per redreçar-se d'una costosa reestructuració.
- c) La disciplina fiscal que imposa el Pacte d'Estabilitat i Creixement, que Alemanya incompleix al mateix temps que (paradoxalment) es veu obligada a finançar amb les seves transferències el dèficit zero d'altres membres menys desenvolupats de la Unió (com Espanya,

de lluny avui la primera beneficiària en termes absoluts del Pressupost Comunitari, a l'any 2002 amb 15.175 milions d'euros amb crèdits percebuts, el 20,9% del total, i amb un saldo net favorable de 8.870 milions d'euros, el 53,7% de les subvencions totals netes i equivalent a un 1,29% del nostre PIB).

- d) En fi, la por que tenen els dirigents de Berlín a que la despesa comunitària els ofegui amb l'ampliació.

És evident que aquesta voluntat alemanya de controlar, peti el que peti, la despesa de la Unió Europea en darrera instància ha de reflectir-se en la PAC, en la seva qualitat de principal política de despesa comunitària (51% del total a l'exercici 2002). El ja esmentat acord de la Cimera de Brussel·les d'octubre de 2002 no va significar altra cosa que la primera materialització d'aquesta voluntat estalviadora, a la qual França, cal dir-ho ben alt, va plegar-se sense quasi cap contraprestació (de fet, tot just la garantia que no es reduirien els ajuts de mercats fins al 2006, compromís que al següent acte de la reforma del mes de juny ja va ser trencat a l'imposar-se la modulació obligatòria des de l'any 2005). És oportú constatar el deslluït paper que França ha jugat en aquesta reforma, sempre a remolc d'Alemanya, la qual cosa en gran part pot explicar les errònies estratègies de negociació establertes a casa nostra, tot confiant que, com sempre, París ens trauria al final les castanyes del foc. Aquest cop això no ha pogut ser pel senzill motiu que aquesta reforma de la PAC l'agafada amb el peu canviat: la dreta francesa tot just arribada al poder, desitjosa com estava de mantenir a tot preu l'aliança amb Alemanya en diferents àmbits (política exterior-Iraq, flexibilització del Pacte d'Estabilitat i Creixement, reforma de les Institucions dins del nou Projecte de Constitució Europea, etc) i preocupada exclusivament al nivell agrari (de la mà de la FNSEA) per trencar el model socialista de la Llei d'Orientació, no tenia encara definit cap altre model alternatiu.

En aquest context cal reconèixer que avui per avui dins del Consell agrícola es confronten dos tarannàs:

- 1) Per un costat tenim el d'aquells Estats, com Alemanya, que, amb tenacitat i paciència, van imposant progressivament un nou model de PAC (que començà a l'octubre del 2002 amb l'estabilització de la despesa agrària, va continuar el passat mes de juny amb la desconexió a la carta i, acabarà, si França no hi posa remei, molt probablement amb el cofinançament dels ajuts desconnectats després de 2007).
- 2) I a l'altre extrem tenim tot un plegat d'Estats, com Espanya, amb una actitud purament reactiva, que s'accontenten amb lluitar per l'immediat i que es preocupen bàsicament de com salvar la cara a nivell intern (en el nostre cas, pensant amb les Comunitats Autònomes, sindicats i organitzacions cooperatives).

És així que, implícitament, durant la negociació s'ha imposat una veritable pinça de la Comissió i Alemanya per aprovar la reforma. I és així que s'explica per què la Comissió, malgrat les fortes crítiques que va rebre des del primer moment en què va presentar les seves propostes, mai va fer un signe de retirar-les o modificar-les. En primer lloc, perquè era conscient que tenia la paella pel mànec, atès que per rebutjar una proposta cal la unanimitat del Consell. En segon lloc,

perquè va aprofitar-se de la feblesa de la Presidència grega, a la qual va utilitzar per passar els compromisos que ella volia i per dirigir de fet el ritme de la negociació. En tercer lloc, perquè, òbviament, comptava amb que Alemanya convenceria a França de la bondat del nucli dur de la proposta (la desconexió) amb el caramel de la garantia dels ajuts que avui reben els agricultors francesos (calculats com són sobre el període de referència, 2000/2002 i sabent que avui per avui són ells els seus principals beneficiaris). I, en quart lloc, perquè, un cop embastat un compromís d'aquest tipus dins de l'eix franco-alemany, podia raonablement esperar-se que la resta d'Estats no es negarien a acceptar-lo a canvi d'algunes concessions sectorials com a moneda complementària de canvi (en fruits secs, arròs, blat dur, llet, etc). Així va anar la negociació i així doncs va arribar-se a l'acord, plasmat al ja esmentat Reglament (CE) 1782/2003.

L'immobilisme

Però hi ha encara un segon factor explicatiu del seu contingut material: l'immobilisme del que el conjunt dels Estats (sostinguts, tot cal dir-ho, pels seus corresponents sindicats i partits) han fet prova dins del Consell en aquests darrers temps tot consagrant l'Agenda 2000 com l'única (!) resposta possible a la globalització i a les noves demandes socials a l'agricultura.

Malauradament des de la Cimera de Berlín de 1999 s'ha perdut molt de temps i els Estats durant aquests anys s'han limitat a parlar i omplir-se la boca del "model agrícola europeu" i de "multifuncionalitat agrària" sense mai concretar un model alternatiu de suport a les explotacions coherent amb aquests fonaments i, fins i tot, insistint en l'obligació (formal) de mantenir el gruix de l'Agenda 2000 fins a l'any 2006. I és així que hem arribat a la completa derrota del *paradigma multifuncional* front al *paradigma competitiu* en la (dura) lluita ideològica lliurada des de l'entrada en vigor de l'acord agrícola de Marràqueix. La darrera prova d'aquesta desfeta l'hem vista a les negociacions de Cancún amb la constitució del *Grup dels 22*, una sorprenent barreja de països lliurecanvistes agraris (Brasil, Argentina, Àfrica del Sud) i proteccionistes industrials (Índia, Xina), que ha sapigut arrossegar a un bon plegat de països amb règims de preferències comercials amb la UE i, fins i tot, tradicionals defensors de la multifuncionalitat agrària³. Fruit del naixement d'aquesta aliança, provocada en bona part per l'acord previ signat entre la UE i els EE.UU en matèria agrària, l'anomenat "*grup d'amics de la multifuncionalitat*" ha pràcticament desaparegut com a bloc negociador dins de l'OMC (avui reduït al Japó, Corea, Suïssa, Noruega i Maurici), al mateix temps, tot cal dir-ho, que el *Grup de Cairns* (amb Austràlia i Nova Zelanda ara aïllats dels seus antics socis de l'Amèrica del Sud).

Vist en perspectiva hem de reconèixer, tots, tècnics, funcionaris, sindicalistes i polítics, que aquesta incapacitat per definir un nou model de suport dins de la UE rau sobretot en què mai hem assumit la desconexió dels ajuts respecte a la producció malgrat ho imposava l'OMC. I, en conseqüència, mai no ens hem preocupat de cercar seriosament un model intervencionista agrari que, alhora que estigués formalment deslligat de la producció, es mantingués associat a altres factors i/o funcions més dignes de protecció per la generalitat de ciutadans europeus.

3. (*Pro memoria*): El G-22 comptava al començament de la negociació de Cancún amb els següents membres: Argentina, Bolívia, Brasil, Colòmbia, Costa Rica, Cuba, Equador, Egipte, Filipines, Guatemala, Índia, Malasia, Mèxic, Pakistan, Paraguai, Peru, Sudàfrica, Tailàndia, Veneçuela, Xile i Xina. Cal dir que El Salvador s'en va sortir després d'un acord bilateral amb els EE.UU però abans del tancament de la Conferència s'hi van afegir Nigèria i Indonèsia.

El (patètic) resultat ha estat que s'ha aprovat a Luxemburg el pitjor model possible de desconnexió, basat exclusivament sobre referències històriques individuals (és a dir, els imports rebuts per cada propietari d'explotació entre els anys 2000 i 2002) i centrat en els sectors que avui reben més diners (i molt especialment els herbacis, que avui signifiquen el 61,8% dels ajuts directes de la PAC). En conseqüència:

- 1) S'han consolidat els desequilibris existents en matèria de suport comunitari segons els sectors, els territoris i els agricultors.
- 2) Morta la connexió amb la producció i no substituïda per cap altre criteri-pivot que no siguin les referències d'ajut del passat, s'ha deixat orfe de legitimitat social al gruix del suport de la PAC.
- 3) S'ha aprovat un model de suport molt tancat i que, cara al futur, posa forts entrebancs a qualsevol possibilitat de redreçament del Pressupost agrari (FEOGA-Garantia) segons criteris diferents.

Des d'una perspectiva dinàmica, aquest tercer efecte és el més important en tant que la desconnexió, consolidant individualment els imports que obtenen els agricultors i, de retruc, les transferències globals que rep cada Estat membre, difícilment té marxa enrera i, en principi, només pot evolucionar mercès la modulació (la reducció dels ajuts de mercats per reforçar el desenvolupament rural) o, alternativament, mitjançant un progressiu cofinançament dels ajuts desconectats. En aquest context cal assenyalar que l'acord de juny només representa el primer pas d'un procés de canvis que continuarà, com a mínim, fins a l'any 2007.

Una reforma inacabada: vers una segona fase de canvis (2003/2007)

“Eppur si muove” (i, malgrat tot, es mou) Galileo Galilei

L'acord de Luxemburg obre les portes a un seguit de canvis dins de la PAC per dues raons: la primera és que el nou model de suport aprovat pel Consell tindrà vida pròpia a partir de la seva entrada en vigor i, en bona lògica, s'anirà consolidant de la mà dels seus dos principis generals, ja esmentats, el de la flexibilitat i el de la disciplina financera; i la segona deriva del fet que l'acord inclou un ventall de declaracions complementàries que hauran de desenvolupar-se en un futur immediat. En conseqüència, les principals fites del procés de reforma que s'ha inaugurat al juny de 2003 poden resumir-se en les següents:

En primer lloc cal comptar amb l'ús que faran les autoritats internes del principi de flexibilitat en la gestió de la PAC que, després de la seva introducció amb l'Agenda 2000, ara es consolida tot esdevenint un dels elements-clau d'aquesta política. Recordem que aquest principi es materialitza al Reglament (CE) 1782/2003 de diferents formes. En matèria temporal deixant l'opció d'escollir la data d'aplicació del nou règim del pagament únic per explotació: 2005, 2006 o 2007. Quant als sectors a desconnectar fixant un sistema “a la carta”, per als herbacis (25% connectat; 75% desconnectat), el boví de carn (jugant amb les primes al sacrifici, la vaca alletant o als mas-

cles), l'oví (50% - 50%), i les llavors (que poden ser excloses totalment de la desconexió). Quant a l'ús d'ajuts suplementaris sent possible destinar fins a un 10% dels ajuts sectorials per atorgar un suport addicional per al foment de produccions de qualitat reconeguda o d'interès mediam-biental (p.e. l'agricultura ecològica). Quant a la regionalització dels ajuts amb la qual es permet la seva revisió o redistribució mitjançant criteris objectius, a notificar a la Comissió abans de l'1 de gener de 2004. Més concretament, s'obre la possibilitat de:

- a) Crear un pagament únic per Ha, fins i tot incloent els agricultors que en principi no entrarien dins de la desconexió.
- b) Redistribuir parcialment els ajuts desconectats regionalitzats (p.e. augmentant el suport als cereals i al boví de carn de les zones desfavorides i de muntanya).
- c) Revisar els pagaments per retirada de terres.
- d) Avançant a nivell regional, a partir de 2005, la integració de les primes lleteres dins del règim de desconexió.

Cal assenyalar les grans possibilitats que ofereix la regionalització aprovada pel Consell per a l'enlairament d'unes Polítiques agràries autonòmiques que, en general i com ha passat en concret a Catalunya, brillen sobretot avui per la seva absència (tot limitant-se a tramitar els ajuts de mercats i a gestionar els PDR). Malauradament a l'Estat espanyol, segons les mesures d'acompanyament aprovades amb els Pressupostos Generals de l'Estat de 2003, s'ha anunciat el rebuig d'aquesta regionalització. Si això no canvia en un futur proper (sia després de les eleccions generals de la primavera, sia per la via dels recursos que es plantegin per algunes CC.AA davant del Tribunal Constitucional) les autoritats autonòmiques no podran utilitzar uns estris que en principi permetrien seleccionar els beneficiaris i redistribuir el suport si més no dins els seus territoris (tot i que, en sóc conscient, la seva aplicació podria posar molts problemes, polítics i sindicals).

I, en fi, quant a la definició del destí dels recursos provinents de la modulació obligatòria dins dels programes de desenvolupament rural, sobre aquest punt cal dir de nou que el model de modulació que en principi s'aplicarà a Espanya serà exclusivament estatal, i es rebutgen en conseqüència un autonòmic o un de caràcter mixt (estatal/autonòmic). Òbviament, escollir un sistema o un altre té efectes directes sobre les possibles línies a reforçar i els territoris que podran gaudir d'aquests diners suplementaris.

S'ha repetit molt que la flexibilitat pot portar a una greu distorsió dels mercats. Dins de l'exclusiu terreny de les hipòtesis seria en principi possible en matèria de regionalització si les autoritats sub-estatal es decidissin per a una forta redistribució interna (plantejament, d'altra banda, força improbable que es doni). Però no n'estic tant segur pel que fa a la desconexió parcial a la carta, en la mesura que els imports financers seran els mateixos, sigui quina sigui la fórmula del seu atorgament. En altres paraules, les distorsions no seran més grans que les que existien fins ara amb uns ajuts calculats a partir dels rendiments històrics per zones o el nombre de caps de ramat.

Per a l'autor d'aquestes línies el veritable problema rau en el fet que les diferents opcions que escollissin els 15 Estats membres condicionaran decisivament el model final de desconnexió i, dins seu, molt especialment la supervivència de la desconnexió parcial a la carta. De moment ja sabem que la major part dels Estats aplicaran la desconnexió a partir de 2005. Alhora, hi haurà Estats com Alemanya, el Regne Unit o Bèlgica, que apostaran clarament per la regionalització. En paral·lel, només França i Grècia aplicaran la desconnexió parcial per als herbacis (Espanya, paradoxalment, tot i sent un dels Estats que més van lluitar per aquesta fórmula encara no ho té decidit). I, finalment, quant a la carn de boví, és quasi segur que escolliran la desconnexió parcial Alemanya, Àustria, Bèlgica, Dinamarca, Finlàndia, França, Portugal i Suècia. En contraposició, cal assenyalar pel seu radicalisme el cas d'Irlanda, que ja s'ha decidit per una desconnexió total per al conjunt dels sectors a partir de 2005 (inclosa la integració immediata dels ajuts lleters dins del règim de pagament únic).

Assenyalen en segon lloc que les decisions que es prenguin en els propers mesos al nivell estatal o regional tindran un efecte directe sobre els sectors pendents de reforma, començant per aquells productes mediterranis que, segons una Declaració adjunta a les Conclusions del Consell de juny, havien de conformar una segona onada de modificacions sectorials per a la seva adopció abans de l'acabament de la present legislatura (maig de 2004). Al mes de setembre la Comissió va presentar una Comunicació específica sobre el conjunt de les produccions mediterrànies i el sucre (COM (2003) 554 de 23.9.2003) a la que van seguir quatre propostes legislatives de reforma: per a l'oli d'oliva, el tabac, el cotó i el llúpol (COM (2003) 698 de 18.11.2003). Com era d'esperar, aquestes quatre propostes de reforma sectorial segueixen l'enfocament decidit a Luxemburg (entrant dins del sistema del pagament únic desconnectat) alhora que cerquen l'estricta respecte del marc financer vigent (el que significa, parlant clar i català, que tenen com a objectiu fonamental garantir la neutralitat pressupostària si més no reduir el suport global). En concret, per a l'oli d'oliva, que és l'únic producte que des d'una perspectiva catalana ens interessa, la proposta de la Comissió disposa que a partir de l'1 de novembre de 2004, i tot mantenint el règim d'emmagatzematge privat, el 60% dels ajuts vigents passin a ser desconnectats i el 40% restant es mantingui lligat a la producció sota la forma d'un ajut a l'Ha per a les explotacions de més de 0,3 Ha. Aquest *enveloppe* nacional de suport connectat a la producció alhora hauria de servir a finançar diferents mesures de foment de la qualitat i la traçabilitat. Apart dels sectors mediterranis, la resta de productes pendents de reforma (entre els que cal esmentar el sucre, el lli i el cànem, les fruites i verdures, i el vi) hauran d'esperar a ser aprovades per un Consell a 25, a partir de 2005.

En tercer lloc cal recordar que una Declaració de la Comissió, annexa a les Conclusions del Consell de juny, avança la presentació, abans que s'acabi l'exercici 2004, d'un informe amb propostes sobre com afrontar les futures crisis de mercats, sanitàries i per catàstrofes naturals. Es pretén amb això donar solució a les preocupacions existents sobre la capacitat de resposta de la Unió Europea per l'aparició d'esdeveniments sobrevinguts com els esmentats en un context caracteritzat per:

- a) Un restrictiu marc financer.
- b) Un sistema generalitzat d'ajuts fixes i desconnectats de la producció i, en conseqüència, sense possibilitat de regulació dels mercats o d'adaptació a la seva evolució.

- c) L'existència de sectors sense pràcticament cap suport financer (porc, avicultura, fruites i verdures, flor i plantes ornamentals...). Aquest informe analitzarà especialment la possibilitat d'un tram finalista dins de la modulació obligatòria i, en concret, la utilització d'un 1% dels seus recursos pels Estats. Aquesta mesura s'introduiria dins dels Reglaments de base vigents.

Alhora, malgrat el fracàs de la Conferència Interministerial de l'OMC que ha tingut lloc a Cancún, la Unió Europea, amb la resta de membres d'aquesta organització, manté els reptes de concretar, primer, un acord de modalitats de negociació, i, en darrera instància, d'assolir un nou Acord Agrícola abans de l'1 de gener de 2005. Sense entrar en el gruix de les negociacions agràries després de Cancún, que necessitaria un altre article, cal si més no assenyalar que la reforma de juny augmenta el marge de maniobra de negociació de la Unió en l'àmbit del suport intern tot i que sigui difícil calcular amb certesa la seva distribució per *Caixes* (*Blava/Groga* - ajuts en principi incompatibles amb el multilateralisme i en procés de reducció fins a la seva eliminació), per desconèixer l'impacte exacte de la modulació i l'ús que faran els Estats membres de la desconnexió parcial. En aquest darrer sentit, sembla evident que no és el mateix que siguin França, Alemanya o Espanya els que mantinguin connectat el 25% dels ajuts per als herbacis, per posar un exemple, a que ho faci Àustria, Grècia o Portugal. Tanmateix, pot avaluar-se que la *Caixa Blava* (ajuts calculats sobre referències històriques i amb programes de control de la producció) un cop aplicada la reforma es trobarà entre els 6.500 i els 11.500 milions d'euros, en funció de les fórmules que escollissin els Estats, i sense comptar l'impacte de la modulació. Fent una mitjana, la Comissió, en un document informatiu sobre l'actual Ronda de l'OMC presentat aquest estiu, dona una xifra de 9.000 milions d'euros. El que significa que la nova *Caixa Blava* podria assolir entre un 20% i un 40% del nivell actual (29.406,3 milions d'euros). O, si ho expressem a l'inversa, que podria reduir-se entre un 80% i un 60% acomplint, doncs amb escriu el compromís apuntat pel President del Comitè de negociacions agràries, Stuart Harbison, prèviament a Cancún. Pel que fa a la *Caixa Groga* (preus i ajuts més distorsionadors de la producció), atès que el Consell no ha reduït el preu dels cereals, baixaria més lleugerament, tot just dels actuals 28.590 milions d'euros fins als 25.700 milions. Malgrat això, amb la reforma de juny la UE ja cobriria el compromís proposat per l'esborrany Harbison, sense comptar de nou la reducció que comportarà l'aplicació de la modulació i sense encara conèixer l'impacte de les properes reformes del llúpol, l'oli d'oliva, el tabac i el cotó (aquesta darrera sense cap dubte fortament influenciada per les creixents demandes dels països productors africans ja materialitzades a Cancún).

En aquest context la pregunta del milió és què pensa aconseguir la UE durant les properes negociacions amb el marge de maniobra addicional guanyat amb la reforma de Luxemburg per al capítol del suport intern (preus i ajuts). En bona lògica, aquest esforç hauria de servir per obtenir uns millors resultats en altres apartats de les negociacions agràries: l'accés als mercats (tot diferenciant les reduccions aranzelàries en funció de la sensibilitat dels sectors i el nivell de suport financer que avui obtenen), la protecció de la propietat intel·lectual dins del món agroalimentari (és a dir, les denominacions d'origen, materialitzades en una llista de 41 productes segons una recent Comunicació de la Comissió), i, en fi, les anomenades consideracions no comercials (apartat que inclouria d'ençà un reconeixement del paper multifuncional de l'agricultura a una millor garantia de la seguretat alimentària —p.e. en matèria de transgènics—, passant per la legitimació de les mesures en defensa del benestar animal).

Expressament no esmento el capítol de les subvencions a l'exportació, perquè a aquestes altres sembla obvi que la seva aferrissada defensa no pot ser un objectiu prioritari per a la UE i acabaran a mig termini per desaparèixer. Aquest serà, sense cap dubte, un dels peatges que la UE haurà de pagar si vol una veritable Ronda del Desenvolupament i, en darrera instància, un nou Acord Agrícola, si assumim que l'èxit de les actuals negociacions multilaterals depèn en bona part de la voluntat dels Països en vies de Desenvolupament (PVD) (com ja es va comprovar a Seattle i s'ha tornat a veure a Cancún amb la creació de l'esmentat *Grup dels 22*). Nogensmenys, és evident que aquestes subvencions a l'exportació no poden ser eliminades d'un cop i hauran de reduir-se de forma esglaonada, a mesura que baixin els preus interns de garantia (en els sectors que encara els tenen, que cada dia són menys nombrosos).

En un altre ordre de coses no pot oblidar-se que aquest mateix mes de gener, amb la presentació per part de la Comissió de les seves orientacions per a les properes perspectives financeres plurianuals, començaran les negociacions d'un nou marc pressupostari de la Unió per al període 2007/2012. A aquesta primera Comunicació seguirà, al mes de juny de 2004, un nou informe sobre les (divergents) posicions dels Estats membres, i, en el transcurs del mateix exercici 2004, s'acabaran presentant les corresponents propostes legislatives amb l'objectiu d'assolir un acord definitiu al 2005. Suposant *a priori* que el marc financer de la política de mercats fixat al 2002 a Brussel·les no serà modificat i que les dues branques de l'Autoritat Pressupostària (Consell i Parlament Europeu) es limitin a ratificar-lo, resten obertes dues qüestions transcendents: el marc financer del segon pilar, el desenvolupament rural; i la pressió que exerciran els nous adherents, en la seva qualitat de membres de ple dret, per millorar les seves transferències agràries i estructurals.

Sobre el primer punt recordem que la Comissió presentarà properament el Tercer Informe sobre la Cohesió un cop ja realitzada, els passats 13 i 14 de novembre, a Salzburg, una Conferència sobre el Desenvolupament Rural. Aquesta important trobada, tot seguint la que va fer-se a Cork abans de l'aprovació de les actuals perspectives financeres, tenia un doble objectiu: sentar les bases d'una nova política de desenvolupament rural per als 25 i, sobretot, reforçar la posició de la Direcció General de l'Agricultura de la Comissió per a la (dura) negociació dins del futur Col·legi de Comissaris del contingut i marc financer de les polítiques de cohesió i de desenvolupament rural. En aquest context la declaració final de Salzburg va posar l'èmfasi en dos grans temes:

- a) La simplificació de les mesures actualment vigents i la gestió.
- b) La constitució d'un únic Fons Rural amb un únic procediment de gestió i un règim financer específic.

Cal tenir en compte que avui tenim de fet dues polítiques de desenvolupament rural, una per a les regions de l'Objectiu 1, majoritàriament finançat pels Fons Estructurals (dins de la política de cohesió econòmica i social), i una altra per la resta de les zones, sota el FEOGA-Garantia (dins del segon pilar de la PAC). La pràctica desaparició dins dels 15 de les regions de l'Objectiu 1, amb el lògic traspàs del gruix dels crèdits estructurals a favor dels nous membres podria temptar a algú a apostar per la definició d'una única política de desenvolupament rural exclusivament finançada pels Fons Estructurals. Però juga clarament en contra seva el fet d'haver-se consolidat al Consell de juny la modulació com a únic instrument dinàmic dins de la política de mercats amb l'objectiu explícit de reforçar el segon pilar. En conseqüència, no tindria cap sentit que, un cop

confirmat el marc financer per a la política de mercats i la potestat de la modulació obligatòria per alliberar recursos en favor del desenvolupament rural, aquests diners acabessin diluint-se dins de la política de cohesió econòmica i social. En aquest sentit la proposta de creació d'un únic Fons Rural dins de la Unió Europea permetria consolidar una política a les mans de la Direcció General d'Agricultura de la Comissió. En qualsevol cas, si al 2005 es fes realitat l'acord final sobre les perspectives financeres restaria encara un any per a la redacció dels nous marcs comunitaris de suport i els programes nacionals i regionals de desenvolupament rural que s'en derivarien.

**Quadre 1. Marc financer de la política de mercats agraris per a la UE-25 després de l'acord de la Cimera de Brussel·les (octubre 2002) i la darrera reforma de la PAC (juny 2003).
(Període 2007/2013. Crèdits de pagament en milions d'euros a preus corrents)**

	BASES							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
i. Sostre màxim fixat pel Consell (a preus constants)	45.502	45.502	45.502	45.502	45.502	45.502	45.502	45.502
ii. Disponibilitat consolidada per l'increment anual de l'1%	0	257	715	1.177	1.644	2.115	2.591	3.072
iii. Sostre màxim fixat pel Consell (a preus corrents) (i+ii)	45.502	45.759	46.217	46.679	47.146	47.617	48.093	48.574
iv. Pressupost consolidat per a la política de mercats	44.749	45.659	46.734	47.467	48.257	48.852	49.448	50.044
– a) per a la UE-15	42.083	42.653	43.368	43.505	43.669	43.669	43.669	43.669
– b) per als 10 nous membres	2.666	3.006	3.366	3.962	4.558	5.153	5.749	6.345
v. Marge de maniobra resultant (iii)-(iv) (statu quo)	753	100	-517	-788	-1.111	-1.235	-1.355	-1.470
vi. Impacte de la proposta de reforma de la Comissió	354	503	611	-101	98	47	-3	-55
– a) per a la UE-15	337	470	566	-64	186	186	186	186
– b) per als 10 nous membres	17	33	45	-37	-88	-139	-189	-241
vii. Pressupost de despesa amb la proposta (iv)-(vi)	44.395	45.156	46.123	47.568	48.159	48.805	49.451	50.099
viii. Nou marge (iii)-(vii)	1.107	603	94	-889	-1.013	-1.188	-1.358	-1.525
ix. Impacte de la decisió final del Consell de 26 de juny	467	1.034	221	-1.289	2.322	1.576	1.719	1.862
x. Pressupost de despesa després de la reforma adoptada (vii)+(xii)	44.862	46.191	46.345	46.985	47.581	48.197	48.813	49.429
xi. Nou marge (iii) - (x)	640	-432	-128	-306	-435	-580	-720	-855
xii. <i>Pro-memoria: cost previst de l'adhesió de Bulgària i Romania (a preus constants)</i>	—	—	951	1.091	1.230	1.370	1.510	1.649

D'altra banda, sobre el segon punt esmentat, l'incidència dels nous Estats membres sobre les perspectives financeres, cal assenyalar que la modulació aprovada al juny significarà a la pràctica un escurçament del període transitori per a l'alineament dels ajuts de mercats reconeguts al seu favor vers el nivell dels existents per al 15 en la mesura que aquest darrer baixa. Però això no exclourà que els adherents intentin millorar l'import dels seus ajuts agraris alhora que s'emportaran

la part del lleó dels futurs Fons Estructurals. Objectivament, tenen motius per fer-ho, pels grans dèficits que tenen en matèria de modernització de les seves estructures productives i comercials i en infraestructures, alhora que per la racaneria demostrada per la UE en la negociació dels capítols agraris dels Tractats d'Adhesió. Només cal pensar que l'import global assignat per als 10 nous membres al final del període transitori (6.345 milions d'euros) (Quadre 1 - IV.b), equival pràcticament a la quantitat de diners percebuts per Espanya del FEOGA-Garantia a l'any 2001 (6.184,5 milions d'euros).

La problemàtica pressupostària no s'acaba amb la negociació de les perspectives financeres plurianys de la Unió. S'ha de considerar també l'impacte que el nou mecanisme de disciplina financera pot tenir a partir de 2007 (Quadre 1 - XI) sobre el conjunt del suport a l'agricultura. La seva introducció pel Consell de juny, amb caràcter automàtic, anyal, i sota l'iniciativa de la Comissió, és de fet el darrer esglai d'un procés que va iniciar-se a l'octubre de 2002 amb la Cimera de Brussel·les: primer el Consell Europeu va congelar el marc financer per als mercats agraris; tot seguit, al juny del 2003, va instaurar-se la desconexió a la carta; i quan, a partir del 2007, es facin patents els dèficits pressupostaris que provocarà l'aplicació dels compromisos financers assumits pel Consell, els Ministres es veuran pràcticament obligats a subscriure les reduccions dels ajuts que els hi posi la Comissió damunt de la taula.

Altrament, el radi d'acció del nou mecanisme no acaba aquí i pot fins i tot afectar el nou model de suport aprovat pel Consell:

- a) En primer lloc, en la mesura que s'imposa, any rera any, com una espasa de Damocles sobre el nivell real dels ajuts condiciona de forma decisiva la possible capitalització dels drets que es derivin dels pagaments desconnectats en els contractes de transferència de terres o explotacions.
- b) En segon lloc, trenca el futur desenvolupament de la modulació obligatòria com a mecanisme de reforçament del segon pilar de la PAC en tant que, més enllà d'uns determinats percentatges, es compromet la viabilitat de les explotacions; i, *last but not least*, obre (d'amagatotis) el camí a una via alternativa a la reducció dels ajuts, que no és altra que el seu cofinançament i, paradoxalment, sobretot d'aquells que hagin estat prèviament desconnectats de la producció, atès que s'han transformat qualitativament i han esdevingut veritables ajuts estructurals a la renda.

Per acabar aquest esbós de l'escenari d'aplicació dels acords del Consell de juny voldria esmentar el possible impacte que, a mig termini, poden tenir sobre la PAC alguns factors políticoinstitucionals. En primer lloc el resultat de les properes consultes electorals tant a nivell intern (França, Alemanya, Itàlia, Regne Unit, Espanya...) com als Estats Units (en el cas que en Bush perdés la presidència, la qual cosa tindria sense cap dubte una forta incidència sobre les negociacions a l'OMC). Altrament, s'ha de considerar la Constitució Europea que en aquests moments ja s'està elaborant i que, en principi, refundarà les bases del projecte d'integració supranacional. Aquest nou marc institucional pot afectar l'agricultura per dos camins: primer, la creació de noves majories dins del Consell, amb poques possibilitats de fer efectives minories de bloqueig com en el passat (no oblidem que les decisions agràries es prenen per majoria qualificada), sobretot

amb la presència de 25 membres; i, segon, el probable reconeixement en favor del Parlament Europeu de la codecisió d'una bona part dels actes agraris, la qual cosa pot tenir avantatges i desavantatges, segons el tipus de mesures a prendre.

Les conseqüències de la nova PAC sobre l'agricultura catalana: un nou govern per a una nova política

Una cebra no tiene que correr más que una leona, sino más que las otras cebras, Jorge Wagensberg “Si la naturaleza es la respuesta, ¿cuál era la pregunta?”

Vistos els apartats anteriors i com a primera conclusió pot afirmar-se que la present reforma de la PAC no s'acaba amb l'acord de juny i tindrà continuïtat en els propers anys per quatre vies:

- a) La del nou Acord agrícola que, indefectiblement, sortirà, malgrat el fracàs de Cancún, de les negociacions multilaterals en curs;
- b) L'impacte complementari dels nous acords preferencials que es signin amb països tercers (dins l'espai euromediterrani, amb el MERCOSUR, els països ACP, etc), tot incorporant-se dins del nou marc de l'OMC;
- c) Els efectes de la pressió financera que hagi de suportar la PAC en els propers anys (lliçada, per un costat, a l'evolució de l'economia alemanya i, per un altre, a l'abast i el cost de les reformes sectorials pendents, i molt en especial la del sucre); i, per acabar,
- d) Els resultats que s'obtinguin a les agricultures de l'Est amb la PAC i els períodes transitoris avui per avui previstos.

Sentat això, en funció del que ja hem assenyalat, la primera conseqüència en el temps de l'acord del Consell de Luxemburg serà decidir com aplicar les seves disposicions per part de tots i cadascun dels Estats, el que inclou:

- Concretar la data d'aplicació del nou règim del pagament únic.
- Definir les modalitats de desconnexió parcial sector per sector (herbacis, vaquí, oví).
- Aplicació regional dels nous ajuts, fins arribar a la seva possible revisió i redistribució.
- Elecció del règim de modulació obligatòria (en el nostre cas estatal, autonòmica o mixta).

Deixant de banda que sembla que ja hi ha una decisió formal per part de l'Administració central espanyola sobre tots aquests punts, cal dir que aquesta pot modificar-se en el futur, com ja hem avançat: sia per un canvi electoral, sia per la via (més feixuga però, pot ser, més efectiva) dels recursos davant el Tribunal Constitucional. Llastimosament des d'una perspectiva catalana pot afirmar-se que amb l'anterior Govern mai es va fer explícit un model clar d'aplicació de la PAC i

va sempre imposar-se una improvisació reactiva als fets consumats, sinó un simple seguidisme a les propostes de l'Administració central (v.g. pel que fa a l'aposta per la desconnexió parcial). Definir aquest model serà en conseqüència un dels primers i grans reptes a resoldre pel nou govern de la Generalitat sorgit de les darreres eleccions. Però definir una posició catalana davant el futur de la PAC necessita prèviament que aclarim cinc qüestions estratègiques:

- a) L'impacte en els mercats de la nova PAC.
- b) Les possibilitats que a partir d'ara ja s'obren per assolir un nou model de suport (desconnectat) més equitatiu i legítim.
- c) L'abast dels instruments comunitaris que ja tenim a les nostres mans.
- d) Els nous objectius que ens hem de plantejar per fer front al nou entorn.
- e) L'urgent necessitat d'una veritable política agrària catalana, lluny de la simple tramitació dels ajuts, amb una nova administració capaç d'aplicar-la.

Sobre aquestes cinc qüestions, aprofitant la nova etapa en la que l'agricultura catalana entra amb el canvi de Govern a la Generalitat, m'agradaria fer alguns suggeriments que, lluny de ser unes respostes tancades als problemes plantejats, no pretenen altra cosa que centrar els àmbits de les preguntes a contestar, provocar el debat social i, finalment, despertar voluntats (polítiques i sindicals) per afrontar els reptes que amaga la nova PAC. Uns reptes dels que, en bona part, dependrà el futur model agrari de casa nostra, no ho perdem de vista.

L'impacte de la nova PAC sobre la renda de les explotacions

Pel que fa a les conseqüències de l'actual procés de reforma de la PAC sobre l'agricultura catalana, cal començar afirmant que, en una primera fase, els efectes micro-econòmics, sobre la vida quotidiana dels pagesos i de les seves explotacions, quasi no es notaran en tant que canvien les modalitats del suport de mercats, però es mantenen pràcticament els imports dels ajuts: tot just caldrà descomptar les (petites) reduccions que es derivin de l'aplicació de la modulació obligatòria sobre algunes explotacions si, com és de témer, no ens atrevim a una més forta redistribució per la via de la regionalització. D'altra banda, semblaria lògic pensar que el Govern espanyol, després d'exigir la desconnexió parcial per alentir o impedir l'abandó de l'activitat productiva a les zones menys productives, hauria de fer ús de la facultat oferta i, en aquest sentit, al menys a curt termini, tampoc poden esperar-se uns grans canvis.

De totes formes, l'impacte del nou model de suport s'anirà sentint progressivament i, com a més aviat d'ací a 5 anys, quan comencin a fer-se evidents els canvis a les orientacions productives que provoqui, a nivell comunitari, la llibertat de producció instaurada pel Reglament (CE) 1782/2003, comenci a tenir vida pròpia el mecanisme de disciplina financera, i siguin aplicats els nous programes de desenvolupament rural amb uns nivells de cofinançament comunitari més baixos que en el passat (i, molt probablement doncs també, amb uns pressupostos globals més reduïts). Aquest impacte serà més o menys fort si, en paral·lel, s'enregistra una evolució negativa

dels preus (interns i internacionals): si aquest era el cas, comprovaríem llavors en carn pròpia les conseqüències de tenir un règim de suport fix que és incapaç de regular els mercats com ja va passar als Estats Units amb la seva *FAIR Act* de 1996. Aquest procés de deteriorament de les rendes podria fins i tot agreujar-se a mig termini en funció del ritme i abast de l'adaptació de les agricultures dels 10 nous Estats membres als mercats comunitaris. Ara bé, és força probable que els primers efectes de la forta reestructuració que hauran de fer aquests països, i només en els sectors en què tingui èxit, no se sentiran fins després d'una dècada, a la finalització del període transitori. Al menys pel que fa a les grans produccions continentals. Una altra cosa són els possibles, i puntuals, desequilibris que l'adhesió pugui provocar en produccions no emmagatzemables (com, per exemple, les verdures o algunes fruites) si els nous membres les desenvolupen sense control.

En definitiva, anem vers a uns mercats cada cop més oberts i competitius que, tanmateix, no sembla que amb un model de suport desconnectat de la producció i amb uns recursos financers rígidament prefixats fins al 2013 trobin el suficient recolzament per part de les Institucions Comunitàries. Pitjor encara, amb el règim aprovat de desconnexió respecte a la producció, la PAC ha perdut el seu tradicional fonament de legitimitat i, convertida en uns llistats d'ajuts individuals a la renda calculats sobre el passat, cor el risc de diluir-se poc a poc sota la pinça de dos vectors: els creixents imperatius d'estalvi per al sanejament de les finances públiques i el finançament de les mesures generals de competitivitat (mercat de treball, reestructuració industrial, infraestructures, societat del coneixement...), i, de retruc, la pressió sobre els poders públics perquè afrontin a un nivell intern, si el Pressupost Comunitari no ho fa, la preservació de l'ordenació i vitalització dels espais rurals més marginals i, en darrera instància, l'equilibri territorial. Aquest escenari de ruralització nacional de la PAC avui per avui no és més que una hipòtesi, però no es pot deixar-la de banda si no som capaços de reorientar els fonaments de la reforma de juny passat.

L'objectiu estratègic al nivell comunitari: un nou model de desconnexió a favor del territori i la sostenibilitat

Si acceptem les premisses anteriors sembla evident que no podem restar aturats després dels acords del Consell de Luxemburg i que cal intentar redreçar, fins a on sigui possible, el nou model de suport que d'enllà va sorgir, a la recerca de la legitimitat social que, amb un règim desconnectat de la producció, s'ha perdut. Cal, doncs treballar, des d'ara mateix, en la definició d'una nova política agrària comuna amb dos objectius complementaris:

- 1) Fomentar el que es produeixi millor, d'acord amb uns mercats cada cop més oberts i globals, tot garantint al ciutadà europeu una alimentació diversificada, segura i de qualitat.
- 2) Recolzar una agricultura territorial que tingui garantida la seva sostenibilitat i, alhora, que respongui a les exigències de la multifuncionalitat agrària.

Molt probablement la primera condició pugui aconseguir-se mitjançant unes regles comunes de traçabilitat, una certa condicionalitat del suport públic, i unes polítiques rurals que incorporin el foment de la qualitat. Però el que sembla segur és que el manteniment d'una agricultura territorial a 25 i la viabilitat de les explotacions multifuncionals que li donen còs necessiten un nou model de suport públic de caràcter comú que, sense deixar de fonamentar-se sobre l'acord del Consell de

juny, l'ultrapassi amb escreix. En altres mots, cal trobar un nou referent instrumental que sigui capaç de substituir la producció i que, en conseqüència, faci factible el pas d'una política productivista a una altra multifuncional. I aquest centre d'una nova política (agro-rural?) no pot ser altre que el territori. O, si hom prefereix, l'espai agrari i rural, i això perquè té uns indubtables avantatges des de la perspectiva del disseny d'un nou model de suport, més coherent, legítim i equitatiu:

- 1) En primer lloc, perquè la terra constitueix la base material de les explotacions (i molt especialment de les familiars) i, en conseqüència, un enfocament territorial permet incorporar el tractament dels problemes estructurals que pateixen (abandó, instal·lació del jovent, diversificació, repartiment dels drets de producció en una fase d'oberta revisió dels règims de quotes, etc) alhora que concretar la problemàtica de la sostenibilitat.
- 2) Al mateix temps, permet valoritzar millor els béns i serveis, productius i no productius, que subministren les explotacions a la societat i molt especialment al territori —o comarca— a on es troben (en termes de llocs de treball, ocupació i gestió de l'espai, vitalització del món rural que les envolta, lliurament de productes específics a la transformació, consolidació del cooperativisme com a forma de vertebració, etc).
- 3) Alhora facilita un tractament diferenciat de caràcter geogràfic (v.g. distingint les zones desfavorides, de muntanya, amb problemes específics, o amb recursos naturals dignes de protecció), materialitzant a més el principi de cohesió territorial ja inscrit al Tractat (Article 16).
- 4) Zonificar el suport possibilita alhora una política contractual que fins i tot podria considerar el lligam de l'oferta de cada explotació amb els projectes col·lectius de desenvolupament local presents al territori (tot seguint l'experiència LEADER), així com una gestió descentralitzada (més coherent d'altra banda amb l'estructura política dels Estats de naturalesa complexa com Espanya).
- 5) Un suport amb una òptica territorial subsumeix les exigències de desconexió de l'OMC i, en darrera instància, és més coherent amb el marc del multilateralisme que l'aprovat pel Consell a Luxemburg si recordem que l'Annex 2 de l'Acord Agrícola de Marràqueix ja esmenta dins de la *Caixa Verda*, com a externalitats positives, la funció mediambiental de l'agricultura (punt 12) i la funció de l'ordenació i de l'ocupació del territori (punt 13) (vid. Decisió 94/800, DOCE L 336 de 23.12.1994, p. 23).
- 6) En el mateix sentit, un suport territorialitzat és coherent amb una més gran orientació vers al mercat de les produccions i compatible amb un nucli-marc de regulació sectorial (via preus —xarxa de seguretat— i suplementes específics a la producció quan sigui necessari), complementat amb una adequada protecció en frontera dirigida a estabilitzar els mercats interns front les fluctuacions dels preus internacionals (donant per entès que aquesta protecció duanera mai podrà desaparèixer del tot dins del multilateralisme).

No és pot amagar el (gran) canvi que significa passar (progressivament) d'uns ajuts a la producció a uns ajuts a l'espai rural (i, de retruc, als homes que hi viuen i col·laboren a la seva verte-

bració amb la seva activitat econòmica corrent). La desconexió proposada per la Comissió i acceptada pel Consell, si bé formalment es presenta com el pas d'un suport als productes a un altre a les rendes de les persones, ho fa només en la seva qualitat de propietaris-productors, en tant que els ajuts desconectats es calculen en base als ajuts a la producció del passat. Amb la qual cosa es patrimonialitza el suport, es dificulta la recerca de nous models, i es limiten els imperatius multifuncionals a la condicionalitat (*cross compliance*) i al segon pilar. Pel contrari, un suport territorialitzat permet recolzar el conjunt de funcions de l'activitat agrària, i no només exclusivament la productiva.

Els instruments comunitaris a la disposició de Catalunya: l'aplicació regional de la nova PAC, les reserves nacionals de drets, i la modulació

Cal dir que aquest nou model de suport territorialitzat no és incompatible amb els acords del Consell de juny i, amb algunes lleugeres modificacions, pot veure la llum a partir d'ells (sempre i quan, és clar, hagi la voluntat política per a intentar-ho). A títol d'exemple, podrien aprofitar-se tres estris del paquet de Luxemburg:

- 1) En primer lloc ens podem inspirar en el marc de redistribució interna dels pagaments desconectats que es disposa al Títol II, Capítol 5, del nou Reglament horitzontal, dedicat a l'aplicació regional. En aquest sentit una part dels pagaments únics per explotació podria convertir-se en un *pagament uniforme o ajut-base per Ha* que remuneraria la funció de l'ocupació de l'espai i que, en principi, podria xifrar-se en el nivell més baix dels existents a nivell comunitari (òbviamment això no exclou que abans d'aquesta reforma es pugui fer el mateix exercici a Catalunya en funció del seu propi nivell de suport). Aquests ajuts-base no serien susceptibles de transmissió (venda) sense terra ni, tot canviant el Reglament vigent, serien tampoc objecte de modulació. Esdevindrien una nova versió de les actuals *Indemnitzacions Compensatòries*, en aquest cas lligades a l'obligació de complir els corresponents codis de bones pràctiques agràries com a contraprestació a la llibertat de producció. Afegim que no seria necessari tenir la desconexió total per al seu càlcul i aplicació.
- 2) Alternativament, també seria possible utilitzar les reserves nacionals de drets d'ajuts desconectats dins del règim de pagament únic, instaurats amb el Reglament (CE) 1782/2003, tot incrementant el seu percentatge, avui fixat en un 3% (Article 42), per a efectuar posteriorment una redistribució. Ara bé, aquesta via no sembla gaire aconsellable si manté el seu caràcter degressiu/homogeni, afectant en el mateix percentatge a totes les explotacions (petites i grans, en zones desfavorides i en zones més desenvolupades, etc).
- 3) Alhora és podria utilitzar, fins a les seves darreres conseqüències, el principal mecanisme de reforma o dinamització del model que s'ha deixat per part del Consell, la modulació obligatòria, encara que amb alguns canvis significatius. Deixant de banda, que com sembla a l'Estat espanyol es decidirà aplicar un únic règim de modulació de caràcter estatal, ací ens limitarem a esmentar dues possibles opcions en la perspectiva d'una nova reforma de la PAC per als 25:

- a) Com és prou conegut, la modulació aprovada és “*per explotació*”, amb una franquícia única de 5.000 euros, que afecta a tot tipus d’ajuts (desconnectats o no). Però podria pensar-se com alternativa la introducció d’una modulació per Ha, exclusivament aplicada sobre els pagaments desconnectats a partir d’un determinat llindar. D’aquesta forma introduiríem una certa selectivitat en l’aplicació de la modulació a la recerca de la legitimitat perduda, com ja hem comentat abans. La clau rau, lògicament, en el nivell del llindar o franquícia a establir per Ha, però que, per començar, podria fins i tot ser molt alt per facilitar el consens dins del Consell.
- b) Complementàriament, podria introduir-se una modulació amb selectivitat finalista o en destí: en virtut d’aquest sistema els diners alliberats, en funció d’uns determinats percentatges, es dedicarien imperativament a instaurar nous trams de suport condicionats al compliment d’uns objectius específics que es consideressin prioritaris des d’una perspectiva comunitària: v.g. un ajut per Ha a l’agricultura ecològica; per al manteniment de la biodiversitat (per a la conservació d’espècies autòctones, per a la conservació de les zones Natura 2000, etc); a favor dels programes agro-ambientals; a la instal·lació de joves pagesos; a la reestructuració i modernització de les explotacions, etc. Fixem-nos que aquest règim finalista que aquí proposem es troba ja apuntat en el nou Reglament horitzontal: v.g. amb l’*enveloppe* del 10% dels pagaments desconnectats que poden convertir-se en ajuts addicionals per al foment de les produccions de qualitat o d’interès mediamambiental; o en els recursos de la modulació que s’han reconegut a Alemanya per a la reconversió de les zones productores de sègol. També es troba a la Declaració de la Comissió, ja esmentada, sobre com afrontar les futures crisis de mercats tot apuntant l’utilització d’un 1% dels diners de la modulació per a cobrir aquestes despeses financeres sobrevingudes.

Tanmateix, cal fer tres importants comentaris sobre aquest nou disseny de la modulació. En primer lloc, la modulació per Ha necessita per a la seva aplicació d’una prèvia desconnexió total del suport, al menys de caràcter vertical (sectorial). El que significa en altres mots que si té èxit la desconnexió “a la carta” aprovada a Luxemburg (i presentada com la principal conquesta d’Espanya i altres països) paradoxalment esdevindrà un fort obstacle per al naixement d’un nou model de desconnexió d’aquest tipus, més just i legítim. Pel contrari, no és obligatòria la desconnexió total per a la instauració d’una selectivitat finalista dins de l’actual règim de modulació.

En segon lloc hem de reconèixer que el que estem fent amb aquest exercici (teòric) és redisenyar sobre les cendres (encara calentes) de la decisió del mes de juny, un nou model de suport per trams multifuncionals, que, d’altra banda, al passar pel vas comunicant de la modulació i ser traspassats els seus crèdits al segon pilar, té la facultat de convertir-los en un import global susceptible de territorialització i aplicació contractual, o, si agrada més, amb possibilitat de ser utilitzat en favor de determinades zones o segments socials (v.g. jovent, professionals agraris a temps complet, residents empadronats a les comunitats rurals o comarques, afiliats a determinades cooperatives o associacions, etc). La competència per a definir les condicions per a gaudir d’aquests nous ajuts del segon pilar seria de les autoritats internes, amb l’única restricció d’utilitzar criteris objectius per a la seva atribució.

Quant al règim financer d'aquesta nova modulació que ara dibuixem, fent prova de realisme hem d'assumir que bona part dels diners que alliberi hauran de restar dins dels Estats. És sense cap mena de dubte el peatge que haurà de pagar-se per tenir al menys alguna esperança que aquesta nova modulació sigui acceptada pel Consell (a 25). Com a màxim es pot preveure un determinat percentatge de la modulació, per Ha o per explotació, amb un destí finalista de caràcter redistributiu i comunitari, orientat a recolzar les accions dels nous candidats. Però, si aquesta lògica s'imposés, tampoc no hi hauria cap argument per impedir que dins de cada Estat els recursos de la modulació restessin dins de les regions. Ara bé, això equival a defensar una modulació autonòmica que, òbviament, té els seus avantatges però que també amaga tot un plec d'inconvenients. És un tema, doncs obert que caldrà analitzar seriosament en el futur abans de prendre una decisió.

I assenyalem per acabar que aquest disseny que ací presentem no és incompatible en el mig termini amb una participació financera nacional (amb percentatges de co-finançament diferenciats segons les zones), donant per segur que el mecanisme de disciplina financera ens porta, com ja vàrem apuntar, al cofinançament general de la PAC.

L'objectiu estratègic al nivell català: l'aposta per la competitivitat i la selectivitat del suport

En aquest context, cal reconèixer que, des d'una perspectiva estrictament catalana, qualsevol canvi sobre el model aprovat pel Consell al mes de juny serà sempre negatiu per al conjunt de les nostres explotacions des del punt de vista financer, per tres motius:

- 1) En primer lloc, pel fet que el gruix de les reformes sectorials encara pendents amb més cost financer (i molt especialment la del sucre) no existeixen a Catalunya i, en conseqüència, mitjançant el mecanisme de la disciplina financera, comportaran un cert transvasament de recursos financers a favor d'aquestes zones.
- 2) En segon lloc, per l'estructura productiva de Catalunya, amb un nombre ja molt reduït d'actius, poca superfície agrària i/o qualificada com a zona desfavorida (en comparació a altres regions). En aquest sentit tota substitució dels actuals ajuts desconectats, calculats com són sobre referències històriques, per un altre criteri de desconnexió (sigui l'ocupació de l'espai, les zones desfavorides o el treball) en bona lògica equivaldrà sempre a una pèrdua de transferències financeres per Catalunya. És evident que la primera reacció dins del món agrari davant d'aquesta constatació pot ser la d'oposar-se a la recerca d'un model de suport més just i racional que l'actual. Però si així ho fem perdrem definitivament de retruc la possibilitat de recuperar la legitimitat social que la nova PAC ha perdut, com ja hem assenyalat. Pensem només que, sense un pivot alternatiu capaç de substituir l'activitat productiva com a criteri de referència, correm el risc a mig o a llarg termini de no aguantar la creixent pressió (financera) dins del Consell en favor d'una progressiva dissolució de la política agrària supranacional en un marc limitat a la regulació de la competència i a la garantia de la seguretat alimentària. Aquest és un punt estratègic sobre el que els sindicats agraris i les autoritats catalanes hauran de reflexionar en un molt proper futur.
- 3) En fi, cal tenir en compte també la forta presència que té l'agricultura intensiva a Catalunya, acompanyada per un seguit de (greus) problemes mediambientals (*externalitats negatives*)

que els ciutadans, europeus i catalans, cada cop exigiran amb més força que es resolguin al cost que sigui (vegeu en aquest sentit la darrera enquesta de l'Eurobaròmetre sobre els europeus i el medi ambient, de març d'enguany; http://europa.eu.int/comm/environment/barometer_2003_fr.pdf). El que significa que, si l'Administració autonòmica no afronta el repte agro-ambiental amb els seus propis recursos (començant per respectar la Directiva de Nitrats abans de l'arribada de la corresponent Sentència condemnatòria del Tribunal de Justícia Comunitari), una part dels diners de la modulació dels ajuts de la PAC haurà de finançar aquests programes (de gestió i reciclatge de purins, o de reconversió de les explotacions ramaderes) amb la conseqüent redistribució interna del suport, entre sectors i entre explotacions. Ací també caldrà un profund debat.

Amb aquests paràmetres per al que redacta aquestes línies podem ja arribar a tres grans conclusions:

- Primera, ens hem de preparar per a uns mercats molt més oberts i competitius, i amb un suport públic a les explotacions que, si bé mai desapareixerà del tot, serà més reduït i potser, fins i tot, haurà de ser progressivament cofinançat per les nostres autoritats internes (estatals i autonòmiques).
- Segona, tenim encara entre 5 i 10 anys (2007/2013) per accelerar al màxim la modernització del nostre teixit productiu i comercial agroalimentari i per reestructurar els nostres principals sectors tot aprofitant els recursos del segon pilar de la PAC encara que de forma més selectiva (pel que fa a les explotacions beneficiàries) i de manera més eficient (pel que fa als resultats) que en el passat immediat.
- Tercera, és urgent en conseqüència definir una veritable política agrària catalana amb dos objectius prioritaris, la millora de la competitivitat i la garantia de l'equilibri territorial, amb un eix orientador, la selecció dels beneficiaris en funció de criteris coherents amb els dos objectius esmentats, i amb un caràcter contractual, que la pugui fer realitat.

Les grans assignatures pendents de Catalunya: vers una veritable política agrària nacional i una nova Administració a l'altura dels reptes

La nova PAC que va començar a la Cimera Europea d'octubre del 2002 i ha tingut continuïtat amb l'acord dels Ministres d'Agricultura del passat juny tindrà com un dels seus principals efectes el naixement d'una veritable política agrària catalana i, al seu costat, d'una nova administració, orientada més a l'assessorament i al recolzament de les explotacions, via serveis de qualitat, que a la senzilla tramitació dels ajuts de la PAC. O al menys això és el que desitja el que això escriu, pel bé del nostre sector agrari. No podem esperar més per aprovar les dues grans assignatures pendents de la Generalitat en matèria agrària des de pràcticament el naixement de l'Estat Autonòmic si volem reeixir dins dels nous escenaris que ja s'albiren:

1) Vers una veritable política agrària autonòmica

La Generalitat (o millor dit, el seu *Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca - DARP*), s'ha caracteritzat des del seu naixement per l'ús i l'abús del "nominalisme", tot pensant que invo-

cant els mots ja es solucionaven els problemes permanents del nostre sector agrari (de reestructuració cooperativa; de continuïtat de les explotacions per manca de relleu generacional; de modernització de les explotacions, perquè siguin capaces d'afrontar els reptes tecnològics i de complir les creixents exigències socials en matèria de traçabilitat dels productes, respecte del medi ambient o benestar dels animals; de recuperació del valor afegit pels productors; de regulació del sistema d'integració; d'assalarització creixent de les explotacions; de manca de mobilitat fundiària; d'insuficient internacionalització, etc, etc). En aquest context s'expliquen l'inflació de documents com el Pla Nacional Agrari, el Pla Director, els Plans de Reestructuració de les Cooperatives, i, en fi, el darrer Llibre Blanc que, un rera l'altre, s'han succeït.

Aquesta tendència a la "política virtual" sense cap dubte va veure's reforçada a partir de l'any 1992, amb l'aparició dels ajuts directes de la PAC, a la tramitació i control dels quals va dedicar-se tota una administració (autoqualificada d'"única") en cor i anima, convertint la gestió en la seva principal raó de ser. En aquest context, les transferències provinents del FEOGA-Garantia en favor dels nostres pagesos van esdevenir la millor coartada per a la passivitat i en conseqüència va deixar-se sobre les seves espatlles el gruix de l'esforç d'adaptació als mercats. No oblidem que any rera any el sector agrari català ha estat perdent pes dins de la PFA de l'Estat i que la renda dels pagesos tot just es manté (en termes nominals, no reals) mercès a la continua caiguda d'actius. Cal reconèixer que les mobilitzacions de la Unió de Pagesos durant l'anterior legislatura, denunciant aquesta situació i la pèrdua sistemàtica de cofinançament comunitari, van obligar a canviar un xic les coses. Però el resultat del darrer Govern no pot afirmar-se que sigui satisfactori ni, sobretot, que estigui a l'altura dels reptes de competitivitat i equilibri territorial, cada cop més patents. Fins al desembre passat el DARP va limitar-se a posar (pocs) diners (i no sempre) a on trobava cofinançament comunitari (el Pla de Desenvolupament Rural o PDR) o estatal (regatges). Però no es pot confondre un enfilall (més o menys ordenat) de mesures amb una política. Com tampoc és suficient que s'aprovin Lleis i més Lleis al Parlament (des de l'antiga Llei de l'empresa agrària a la més recent d'Orientació, des de la de Contractes d'integració a la Llei Forestal) que després no tenen pràcticament cap desenvolupament reglamentari i financer i, en conseqüència, no tenen quasi cap incidència pràctica. No hi pot haver política agrària pròpia sense prioritats, sense calendaris d'execució i, sobretot, sense pressupostos afegits als compromisos ja fixats. I, en definitiva, no es pot sacralitzar el Pla de Desenvolupament Rural (PDR) existent (i vigent fins al 2006), tot reduint la política autonòmica a un seguit de programes de foment del desenvolupament rural sense atrevir-se a afrontar la reestructuració sectorial.

L'exemple més punyent i conegut és el de la flamant Llei 18/2001 d'Orientació Agrària, tot un ventall de declaracions d'intencions i disposicions de caràcter programàtic que després de dos llargs anys no va assolir cap traducció concreta si exceptuem la molt recent creació del Registre d'Explotacions Agràries. Som conscients que amb aquesta actuació només hem fet que perdre el temps fins arribar a les eleccions autonòmiques del passat novembre i que moltes de les mesures fixades a la Llei, si hi havia voluntat d'aplicar-les, podien fer-se realitat de manera immediata per la via de Decrets?. Un cas paradigmàtic en aquest sentit és el del foment de la instal·lació de joves agricultors que, malgrat ser reconeguda formalment com un problema estructural de primer ordre, coexisteix un cop aprovada la Llei amb el fet que Catalunya sigui una de les CC.AA espanyoles, i alhora també de les regions europees, que dona menys suport financer a aquesta línia (no assolint ni de lluny els 75.000 euros que fixa com a sostre la normativa comunitària —el Reglament

(CE) 1257/1999) —. Per a més detalls comparem la norma catalana amb la Llei Foral 17/2003 de Desenvolupament Rural de Navarra (on podem llegir “es necesario superar el hábito de planificación por exigencia comunitaria, la importancia de la planificación reside en que, siendo el objetivo de la misma contribuir a corregir los desequilibrios territoriales, los recursos destinados son limitados, por lo que es necesario hacer un esfuerzo de priorización para obtener la mayor eficacia posible”). I, sobretot, comparem els pressupostos que acompanyen els textos normatius de les diferents Comunitats Autònomes: d’aquest exercici Catalunya pot sortir ben avergonyida. Un altre bon exemple el tenim amb la legislació cooperativa catalana que, tot i sent revisada periòdicament i recolzada (formalment) per programes del DARP (primer dits de reestructuració, ara de modernització i concentració de cooperatives) s’ha demostrat amb el temps incapaç de resoldre el continu deteriorament de la base social del teixit cooperatiu agrari, la pèrdua de valor afegit per part dels seus socis, i, en definitiva, el repte d’assolir la dimensió i capacitat necessàries per afrontar el diàleg entre iguals amb la distribució, la realització de grans projectes de transformació i comercialització dels productes primaris i, en fi, una creixent competència de la part de la resta d’empreses agroalimentàries no cooperatives. Més enllà de la simple concentració de l’oferta i les centrals de compra per la coneguda via de les entitats de segon i tercer grau, que ja fa temps que ha esdevingut un model obsolet, el nostre cooperativisme necessita amb urgència que s’enceti, amb el decidit suport públic, un procés de fusió sectorial que no tingui por a sortir fóra de les fronteres de la Comunitat Autònoma i que ultrapassi els coneguts problemes de personalismes, localismes i de valoració patrimonial que el lliguen de peus i mans.

L’existència de puntuals projectes cooperatius d’importància (com la plataforma logística d’ACTEL, el recent acord entre Copirineo i Tarradellas per a la construcció d’una planta de fabricació de formatges, o, en fi, la creació del grup de segon grau Lleters de Catalunya per a la industrialització i comercialització de llet envasada) no pot amagar la manca d’un marc públic més potent que actuï com a catalitzador de la forta dispersió cooperativa encara existent (sectorial i territorial: a quants pobles tenim encara més d’una cooperativa?). Per a exemplificar-lo només cal donar una dada relativa al sector que sembla millor entendre el nou escenari de competència, el lleter, i que ens permet entreveure amb quins reptes ens veiem confrontats: al mateix temps que naixia Lleters de Catalunya amb set cooperatives i 200 milions de litres de producció de llet, al Regne Unit s’acabava de formalitzar la fusió de la filial britànica de la cooperativa sueco-danesa Arla Foods (que ja recollia 900 milions de tones de llet) amb l’empresa Express Dairies amb la qual s’arribarà a processar 2,3 milions de tones de les Illes; per la seva banda el grup cooperatiu Arla Foods, la primera empresa lletera d’Europa, avui rep 7,1 milions de tones de llet (dins dels quals hi ha el 90% de la producció de Dinamarca i el 60% de la de Suècia). Un tercer i darrer exemple és el dels nous regatges que, finalment, després d’anys retard, s’han començat a fer realitat en els darrers anys: fins ara l’actuació de l’administració catalana s’ha centrat pràcticament a cobrir el completament financer que exigien les obres de l’administració central sense mai tenir present que cada nova Ha de reg que es posi en actiu necessita implícitament d’un pla de reestructuració sectorial de les àrees de reg ja existents, en un context conegut de sobresaturació dels mercats i/o de control estricte dels ajuts comunitaris (Superfícies i Quantitats Màximes Garantides). En conclusió, amb la nova legislatura i per fer front al nou entorn econòmic i financer que s’albira, s’han de canviar radicalment els paràmetres de la nostra (humil) política agrària catalana, ser més ambiciosos i concrets en els seus objectius, més eficaços en l’ús de la despesa pública (a nivell territorial i sectorial) i, en fi, més selectius en quant a la distribució d’uns recursos que sempre seran escassos, per definició.

2) *Vers una nova administració*

Alhora necessitem una administració que, a diferència del DARP existent fins a l'any passat, no es limiti a ser una gran gestoria de tramitació i repartiment d'ajuts de la PAC (mercats) i del PDR (desenvolupament rural). La previsible reducció dels ajuts que progressivament patiran les nostres explotacions i, sobretot, la seva transformació qualitativa en uns ajuts individuals a la renda, sumat a l'extensió de les noves tecnologies de la informació, obligaran a un replantejament global d'aquest disseny d'administració única/gestora, amb una burocràcia en creixement continu que amb les seves despeses corrents es menja avui la meitat del Pressupost del DARP realment executat per exercici anyal. No és difícil imaginar que dins d'una societat global de la informació i el coneixement, i amb uns ajuts a l'agricultura progressivament desconnectats de la producció, la simplificació i descentralització de les tasques de tramitació que avui ocupen el gruix de serveis i funcionaris del DARP seran un fet. Si seguissin aquest camí alliberarien el potencial professional dels actuals funcionaris que s'ha ofegat des de 1992 amb l'excusa dels ajuts directes de mercats, i podríem anar vers una veritable administració de serveis, que posi l'èmfasi en un suport de qualitat en matèria de sanitat animal i vegetal, de l'assessorament tècnic, comercial i mediambiental a les explotacions, de la traçabilitat dels productes, de la transferència tecnològica, etc. Una administració oberta o en xarxa, que aprofiti les noves tecnologies i faci seu el principi de subsidiarietat, tot comptant amb les administracions locals (ajuntaments/consells comarcals) i les organitzacions del sector (sindicats i cooperatives). Una administració més simple, prima, moderna i eficaç, que estigui compromesa amb els dos grans eixos de la nova política agrària catalana: la recerca de la competitivitat, que podria prendre, a títol de suggeriment, la forma d'Instituts autònoms orientats al subministrament de serveis i a la gestió tècnico-sectorial (sobre la base de l'experiència d'altres CC.AA i, a casa nostra, l'IRTA); i la defensa de l'equilibri territorial, amb un lligam més estret amb el desenvolupament local, i treballant sobre la base de plans i pressupostos comarcals o de vegueria. En definitiva, necessitem una nova administració que sigui capaç d'aplicar una política contractual, que, per la via dels contractes territorials ja reflectits en la Llei d'Orientació, s'atreveixi a seleccionar els beneficiaris i sàpiga lligar la cohesió rural (comarcal), la competitivitat dels seus agents socio-econòmics (explotacions i cooperatives) i la legitimitat social (demandes ciutadanes al sector agroalimentari).

Algunes d'aquestes propostes, en sóc conscient, poden semblar molt radicals i són susceptibles de comentari i millora. També entenc que posin problemes per a la seva acceptació des de la perspectiva de les organitzacions professionals, tot qüestionant la unitat d'acció sindical. No volen ser, però cap dogma. La seva finalitat no és altra que provocar el debat social que, quan més aviat millor, haurem de fer, perquè necessiten trobar noves respostes als (nous i vells) problemes de l'agricultura i el món rural de Catalunya. I si els agents socials del sector (sindicats, comunitats de regants, cooperatives...), catalans i europeus, no prenen l'iniciativa acabaran esdevenint unes simples organitzacions de defensa d'interessos corporatius cada dia més aïllades i allunyades de les demandes dels consumidors, ecologistes i ciutadans en general. Resumint, abans que mori definitivament la PAC actual i ens trobem davant el fet consumat de la seva renacionalització, ens hem de posar a treballar, sense complexes i amb realisme, per un nou model comú de suport de les explotacions i de regulació dels mercats que no posi només l'èmfasi en els ajuts percebuts i sigui capaç de crear complicitats amb les exigències ciutadanes més punyents envers l'activitat agrària: de desenvolupament de les comunitats rurals, d'ordenació del territori i del paisatge, de preserva-

ció del medi ambient i de la biodiversitat, de defensa del benestar dels animals, o d'una alimentació que, més enllà de les *euromarques*, conservi els productes locals i remuneri la seva qualitat intrínseca. I en aquest context hem d'aprofitar la constitució d'un nou Govern a la Generalitat, amb nous equips i noves idees, per a donar a les nostres administracions unes noves prioritats i instruments (tècnics i financers) dins del marc de les seves respectives competències.

Atès el que (no) hem fet durant aquests darrers anys, ens podríem sentir ja satisfets amb que, tot seguint la màxima d'en Wagensberg, en el futur immediat no restéssim tan dormits en la nostra proverbial complaença, que s'ens mengessin les lleones.